

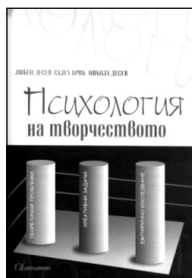

**ПЕДАГОГИЧЕСКИ
АКАДЕМИИ**

НОВИ КНИГИ. РЕЦЕНЗИИ

ДВЕ НОВИ БЪЛГАРСКИ ИЗДАНИЯ ПО ПЕДАГОГИЧЕСКА ПСИХОЛОГИЯ

Живко Карапенчев, Мариана Няголова

**Любен Десев, Салех Брик,
Никола Десев. Психология на
творчеството. С., Парадигма,
2011. 444 с.**

**Любен Десев. Речник по
психология. Изток – Запад,
2010. 640 с.**

На фона на големия брой преводна литература по психология и сравнително малкото публикации на съвременни български автори, приятно впечатление правят усилията на един от доайените на родната психология – професор Любен Десев да създаде актуални трудове по педагогическа психология.

Особено внимание заслужава новото преработено издание на “Речник по психология”, който е специализиран най-вече към терминологията на педагогическата психология, но заедно това съдържа и много статии от всички области на психологията. Речникът включва общо над 2000 термина, като авторът се е постарал да представи в максимална степен и достиженията на българските учени в психологическата наука.

В речника се представят теоретичните проблеми на психологическата диагностика. Описани са конкретни методики и тестове. Особено място е отделено на диагностиката на мисленето при учениците. В статиите, посветени на изучаването на мисленето, като цяло са разглеждани такива проблеми като: мисленето в процесуален и дейностен аспект, онтогенетично и филогенетично развитие на мисленето, отношение на мисленето на субекта към категориите “правда” и “истина” и др.

Значително място в речника е отделено на категориите, свързани с проблемите на общуването и развитието на личността. Не са пренебрегнати и проблемите, отнасящи се до човешката дейност и изучаването им в аспекта на педагогическата психология. Така например в статията “Синектика”, авторът представя тази научна област, като оптимално изучаване на рационалното и емоционалното начало във всяка човешка дейност.

Професор Десев е дългогодишен преподавател по педагогическа психология в СУ “Св. Климент Охридски”. Той е автор на много учебници по тази дисциплина и на повече от десет монографии. Големият му научен и преподавателски опит не се ограничава в рамките на личното усъвършенстване и изява. Той подготвя десетки специалисти и демонстрира предимствата на колективния начин на научна работа. Добро доказателство за неговия ярко изразен алтруизъм в науката е и последната му книга “Психология на творчеството”. Тя всъщност е колективен труд, разкриващ приемствеността между научните идеи на проф. Десев и приложението им в разработките на неговите докторанти и последователи.

Експерименталното изследване по педагогическа психология на творчеството е дело на д-р Салех Брик, а автор на приложната част е синът на професора – Никола Десев – писател и ресурсен учител в София. Този неслучайно подбран колектив ни поднася едно наистина цялостно, съвременно и много необходимо изследване на творчеството от позициите на психологията.

Първата част на книгата е посветена на теоретичните и методологични проблеми на творчеството. В първа глава е направен историографски обзор на изследването на проблема в психологията. Подробно са разглеждани теориите на такива световноизвестни учени, като Лев Семьонович Виготски, Абрахам (Ейбрахам) Маслоу, Доналд У. Мак-

кинън, Борис Михайлович Теплов, Джой П. Гилфорд, Елис Пол Торънс, Яков Пономарьов и много други. Отчетени са и достиженията на българската наука в сферата на изучаването на творчеството, в лицето на Генчо Пирьов, Цани Цанев, Стою Стоев, Боян Лалов и други. Във втора глава, са разгледани фундаменталните подходи при изследване на креативността и методологията, свързана с тях. Изтъкнато е значението на седемте основни подхода: мистичен, прагматичен, психодинамичен, психометричен, когнитивен, социално-личностен, интеграционен и синергичен. Авторите споделят мнението, че от всички разгледани подходи, най-голямо внимание заслужава синергетичният. Според тях в дадения момент от развитието на науката, той е най-съвременен и перспективен. Затова и трета глава е посветена изцяло на синергетиката и синергетичната парадигма. По думите на самите автори синергетиката е “не само актуално, модерно и изключително важно за науката, образованието, изкуството и социалната практика междудисциплинарно и трансдисциплинарно направление на изследване, но и принципно нова методологична парадигма, качествено ново светоусещане и светоразбиране, нов светоглед, съответно нова философия – “синергософия”, нова култура на мислене (“синергетично мислене”) и действие” (с. 123). Проблемите, свързани с изучаването на особеностите на твореца като субект на креативната дейност, са намерили своята разработка в четвърта глава на книгата, а тези – на самата продуктивно-процесуална страна на творческата дейност – в пета глава.

Втората част на книгата представлява изложение на емпиричното изследване “Мотивация за постижение и творческо мислене на учениците в IX – XII клас”, осъществено от Салех Брик, който в момента е преподавател в Дамаския университет в Сирия.

Целта на изследването е ясно очертана и тя е свързана с изучаване на мотивацията за творчество при средношколците. Доброто владение на английски език е позволило на автора да направи един достатъчно пълен и задълбочен обзор преди всичко на англоезичните изследвания, проведени по темата в педагогическата психология.

Самото изследване е проведено върху една достатъчно представителна извадка от 882 ученика от софийските средни училища. Методическият инструментариум се основава на използването на два теста. Първият от тях е тестът „Мотивацията на успеха и страхът от неуспех”

(МУН) на руския психолог Артур Александрович Реан, в българска адаптация от проф. Л. Десев и проф. Цани Цанев. Вторият използван тест е конструиран лично от автора на изследването – д-р Салех Брик, на базата на теориите за творческото мислене на американските психолози Гилфорд и Торънс. Отчетени са такива фактори като пол, училище, клас и възраст, които оказват влияние върху мотивацията на учениците. Сред резултатите от изследването особен интерес предизвикват изводите на автора, че “съществува положителна корелация между флуентността, оригиналността и гъвкавостта на мисленето на средношколците и мотивацията им за постижение” (с. 327). Отрицателна е обаче корелацията между креативността и такива фактори като “възраст” и “клас”, т.е. колкото повече нараства възрастта на учениците и те съответно преминават в по-горен клас, толкова повече “те привикват да мислят стандартно и стереотипно, т.е. равнището на творческото мислене се понижава” (с. 327). По фактора “пол”, по-високата степен на креативност е в полза на учениците. Заслужава специален анализ и изводът, отнасящ се до различията в творческите способности на учениците по показател “тип училища”. С. Брик посочва, че “учащите се от средните общообразователни училища са с по-високи равнища на флуентност, оригиналност и гъвкавост в сравнение с връстниците си в техникумите” (с. 328).

Авторът не се ограничава в рамките на констатациите, а в края на втора част дава и съответните препоръки за работа по развитие на креативността у учениците в средните училища. Очевидно е, че д-р Брик вече има своя утвърден принос за развитието на българската експериментална педагогическа психология.

Третата част на книгата е внушителна колекция от креативни задачи за деца и ученици от различни възрастови групи. Тя е дело на Никола Десев. Прави много приятно впечатление по замисъла си и оригиналността си. Чрез нея, книгата не се ограничава в сферата на научното търсене, а получава един свеж завършек, изключително полезен за учителската практика и работата с деца.

Книгата е изключително полезна както за изследователите в областта на педагогическата психология, така и за всички специалисти, интересувани се от проблемите на творчеството.